

Список використаних джерел

1. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text>.
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
3. Дзюблюк О. В., Малахова О. Л. Банки і підприємства: кредитні аспекти взаємодії в умовах ринкової трансформації економіки: монографія. Тернопіль : Вектор, 2008. 324 с.
4. Єгоричева С. Б., Гасій О. В. Сучасний механізм функціонування регіональної банківської системи: монографія. Полтава : ПУЕТ. 2016. 217 с.

*Т. П. Гудзь, д. е. н., професор
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава, Україна*

ТРАНСМІСІЯ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ФІНАНСИ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Пандемія коронавірусу змінила усталений світовий устрій, вплинувши на абсолютну більшість сфер людської цивілізації. Україна, звичайно ж, не стала винятком. З часом відчуваються все гостріше наслідки падіння економіки, виклики у внутрішній і зовнішній політиці, проблеми в оборонному та енергетичному комплексах. Національне виробництво – основоположна інституційна ланка економіки – найбільше постраждало від застосування безпрецедентних заходів безпеки. Основним каналами впливу сучасної пандемії на фінанси реального сектору в Україні стали внутрішній попит та пропозиція на товарному ринку.

Офіційні дані економічної статистики України показують, що стабільне скорочення обсягів промислового виробництва розпочалося ще у жовтні 2019 р. і тривало більше року – до жовтня 2020 р. Безумовно, черговий спад у промисловості обумовлений низкою внутрішніх причин, до яких додалися економічні заходи боротьби з поширенням пандемії у світі та в Україні [1].

Так, українська промисловість завершила третій квартал поспіль у 2020 р. з кумулятивно зростаючою сумою збитків до 44,9 млрд грн. Якщо у 2019 р. дефіцит власних оборотних

коштів промислових підприємств зменшився на 10,3 млрд грн, то за дев'ять місяців 2020 р. він збільшився на 92,2 млрд грн [2]. Це обумовило необхідність у розширенні залучення капіталу через боргові інструменти. Внаслідок цього, підвищилося навантаження на платоспроможність промислових підприємств, що позначилося на зниженні їх коефіцієнта поточної ліквідності до 86 % станом на 30 вересня 2020 р. Фактично українські виробники промислової продукції функціонують з критично низькою здатністю до своєчасного погашення зобов'язань.

Загострення фінансових проблем спостерігалось і в сільсько-му господарстві України. У 2020 р. падіння обсягів реалізації сільськогосподарської продукції на внутрішньому ринку становило 11,6 %, а експорту – до 8 %. Менше половини (41 %) сформованих у першому кварталі 2020 р. збитків сільського господарства у сумі 158,7 млн грн в подальших звітних періодах було перекрито за рахунок зростання цін на 22,9 % у рослинництві та 3 % у тваринництві. В результаті стан самофінансування сільськогосподарських підприємств погіршився. Обсяг дефіциту власних оборотних коштів за період із січня по вересень 2020 р. збільшився на 172,4 млн грн. Втім, це значно (у 4,4 рази) повільніше, порівняно із тим, як відбувалося нарощування дефіциту самофінансування у 2019 р., коли він сягнув 758,8 млн грн [2].

Уповільнення зростання принесла будівництву пандемія. Якщо до 2020 р. в Україні спостерігалось розширення як житлового, так і бізнес-будівництва, то за час дії заходів безпеки маємо скорочення за обома напрямками. Винятком стало будівництво інженерних споруд, однак його приріст був вдвічі менший за рівень останніх п'яти років (15,6 %) [2]. Це доводить руйнівний вплив економічних безпекових заходів на процеси розвитку в реальному секторі економіки.

Готельно-ресторанний бізнес постраждав найбільше з початку пандемії в Україні. При падінні обсягів діяльності у цьому секторі економіки на 23,8 % збитки за три квартали 2020 р. становили 2,9 млрд грн. Як наслідок, без надлишку капіталізований в Україні готельно-ресторанний бізнес повністю втратив власний капітал: станом на 30 вересня 2020 р. сума дефіциту чистих активів становила 2,7 млрд грн [2].

Уряди країн, в тому числі й Україна, переорієнтували економічну політику на внутрішній ринок. Не зазнала скорочення

внутрішня торгівля в Україні. У 2020 р. порівняно із 2019 р. реалізація товарів у роздріб зросла на 10,2%, з яких 7,9 % за рахунок фізичного обсягу продажу. За цей же час обсяг гуртової торгівлі зріс на 4,7 %, з них 2,9 % – це збільшення фізичного обсягу поставок оптом [2]. На відміну від загально світових тенденцій, особливістю українських реалій під час пандемії є зростання роздрібного продажу легкових автомобілів та мотоциклів на 6,8 % та 10,3 %, відповідно [2].

Вплив пандемії на показники зовнішньої торгівлі різняться за галузями економіки. За винятком готової продукції промисловості та сільського господарства, український експорт майже не постраждав (-2 % у 2020 р. порівняно із 2019 р.), оскільки у його структурі переважають сировинні товарні групи. Водночас, відтік іноземної валюти через канал імпорту зменшився на 14 % [2]. Це мало позитивний вплив на зниження волатильності валютного курсу. Втім, скорочення Україною імпорту пов'язано переважно із запровадженням заходів по боротьбі з контрабандою. Хоча це декриміналізоване протиправне діяння, однак супутні йому наслідки (ухилення від оподаткування, незаконне переміщення цінностей через кордон, тощо) передбачають правову відповідальність. Однак, зростання надходжень митних платежів у державний бюджет поки, що не спостерігається.

Варто відмітити, що за час пандемії сформувалося значне перевищення інтенсивності приросту заощаджень відносно збільшення витрат споживання домогосподарств в Україні. За перші три квартали 2020 р. сума депозитів домогосподарств зросла на 19 %, при збільшенні витрат споживання на 7,1 %. Для порівняння у 2019 р. це співвідношення становило 9 % : 16,4 % [2, 3]. Змінилася також і структура доходів українських сімей. Частка заробітної плати в сукупних доходах вітчизняних домогосподарств зменшилася до 44 % із майже 50%, а її приріст у 2020 р. становив 6 %, що менше половини її збільшення у 2019 р. (15 %) [2]. Криза вчить розпоряджатися невеликими доходами ощадливо.

Для сектору корпоративних фінансів – це один із ключових факторів сприяння послабленню монетарного тиску через розширення пропозиції фінансових ресурсів на ринку позикових капіталів. Так, облікова ставка за час пандемії в Україні знизилася вдвічі із 12 % до 6,5 % [3]. Це позначилося на лібералізації доступу до кредитних ресурсів – знизилася відсоткова ставка

для підприємств в середньому із 15 % до 9 %. Втім, попит на банківські кредити стимулював їх подорожчання у першому кварталі 2021 р. до 12 %. При цьому, частка простроченої заборгованості у кредитному портфелі банків у 2020 р. скоротилася із 53,83 % до 46,66 % і залишається без погіршення у 2021 р. [3].

Проведений аналіз показав, що вимушені заходи боротьби з пандемією найбільше вразили реальний сектор економіки, а це означає, що зміни монетарних показників в Україні будуть іти слідом.

Список використаних джерел

1. Гудзь Т. П. *Теорія і методологія формування фінансової рівноваги підприємства*: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2018. 463 с.
2. Економічна статистика України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 03.04.2021 р.).
3. Статистика Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic> (дата звернення: 05.04.2021 р.).

А. В. Дивнич, старший судовий експерт;
В. Б. Костюк, головний судовий експерт
*Полтавський науково-дослідний
експертно-криміналістичний центр МВС України
м. Полтава, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ВТРАТ ЗА НЕПОВНИЙ КАЛЕНДАРНИЙ МІСЯЦЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ

Одним із завдань судової економічної експертизи є встановлення документальної обґрунтованості розрахунків втраченої вигоди, у тому числі інфляційні втрати. Частиною другою Кодексу [1] визначено обов'язок боржника, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення.

Водночас, якщо період прострочення грошового зобов'язання не перевищує календарний місяць, можуть виникати розбіжності у порядку визначення інфляційних втрат. Наприклад, може виникнути ситуація, коли упродовж першої половини місяця (з 1-го по 15-те число місяця) початкова ціна на певний товар (10 грн/од.) щоденно знижувалася на 0,50 грн, а з наступ-